

Hørings svar NOU 2010:8 *Med forskertrang og lekelyst*. Innstilling fra utvalget som har sett på pedagogisk tilbud til førskolebarn.

Kunnskapsdepartementet har i brev av 29.10.2010 sendt på høring innstillingen fra utvalget som har sett på pedagogisk tilbud til førskolebarn. Høgskolen i Vestfold vil med dette gi vår høringsuttalelse.

Den offentlige utredningen, *Med forskertrang og lekelyst*, er omfattende og anbefaler en rekke tiltak. Vi tar vi utgangspunkt i kapittel 12 der tiltakene oppsummeres når vi presenterer våre synspunkter. Underveis vises også til andre deler av rapporten. Avslutningsvis presenteres noen betraktninger relatert til rapporten av mer generell karakter.

Til kapittel 12.1, 12.2. og 12.3. Obligatorisk barnehage, gratis barnehage og organisering av tilbudet

Vi støtter utvalgets forslag om at barnehagetilbudet fortsatt skal være frivillig og at tilbudet gis innenfor det ordinære barnehagetilbudet. Vi har for øvrig følgende bemerkninger:

I den offentlige utredningen sies det at utvalget har valgt å definere alle førskolebarn som alle barn i alderen 1–5 år. Utvalget har likevel valgt å konsentrere drøftingene omkring barn i alderen 3–5 år (se kap.3). Ved videre behandling av utvalgets anbefalinger er det av vesentlig betydning å se nærmere på hvorvidt eventuelle endringer i Rammeplan for barnehagen (KD, 2006) blir omtalt som eksplisitte områder for aldersgruppen 3-5 år. Dersom dette blir utydelig formulert i revidert rammeplan, kan tiltak som i utgangspunktet var rettet inn mot barn i alderen 3-5 år bli gjeldende forskrift også for de yngste barna i barnehagen.

Når utvalgets anbefaler 20 timer gratis barnehage i uken for alle barn i alderen 3–5 år betyr dette videre at alle foreldre som i dag har fulltidsplass for et barn i alderen 3-5 år vil få halvert prisen for sin barnehageplass. Dette vil videre føre til at en barnehageplass for de yngste barna vil være tilnærmet dobbelt så dyr som det som vil være tilfellet for barn i aldersgruppen forslaget omfatter. Dersom denne anbefalingen skal etterkommes blir det nødvendig med en grundig økonomisk og pedagogisk utredning for hvilke ulike konsekvenser et slikt tilbud kan bidra til.

Vi mener det også blir viktig å vurdere de ideologiske signaler det gir at det kun foreslås tiltak rettet mot 3- 5 åringene. Det ville være svært uheldig om dette bidrar til å fjerne oss fra den nordiske barnehagetradisjonen og føre oss nærmere en måte å tenke på som innebærer at barn under tre år i hovedsak får omsorg og pass mens de over tre år får et mer skoletilnærmet tilbud. Vi foreslår derfor at det også ses nærmere på pedagogisk tilbud til de minste barna i barnehagen.

Til kapittel 12. 4. 1. Målformuleringer i rammeplanen

Utvalget foreslår at kapitlet om Omsorg, lek og læring skal inneholde mål rettet mot barn og mål for personalets arbeid med disse emnene. Utvalgets forslag begrunnes blant annet med at føringene i Rammeplanen, relatert til barnehagens arbeid med omsorg, lek og læring, ikke er tydelige nok (se kap.3.4). Den pedagogiske virksomheten innenfor vår nordiske barnehagetradisjon kjennetegnes av et helhetlig læringssyn der omsorg, lek og læring ses i sammenheng. Begrepene lek, læring og sosial kompetanse forstås som grunnelementer i barnehagens formål og er verdier som ligger til grunn for barnehagens virksomhet gjennom

Barnehageloven og tilhørende forskrifter. Vi deler derfor utvalgets uttalte intensjon om å styrke kompetansen og fokuset på disse områdene i barnehagen.

Vi vil samtidig understreke at vi er sterkt imot mål rettet mot barna. Målformuleringer rettet mot barna kan bidra til en mer resultatorientert forståelse av disse begrepene og slik sett forringe de ansattes etiske forpliktelser til bruk av skjønn, ansvar og dømmekraft i møte med hvert enkelt barn og i arbeid med barnegrupper. På bakgrunn av dette vil vi understreke betydningen av at målene i en revidert rammeplan fortsatt må defineres som prosessmål og at prosessmålene må knyttes til *personalets* arbeid med de sentrale områder. At personalet selv, ut ifra sentrale føringer, kan definere mål knyttet til *eget arbeid* på så sentrale områder kan bidra *både* til å ivareta barnehagens egenart og til kritisk refleksjon og fornyelse av det pedagogiske arbeidet.

Med bakgrunn i våre synspunkter relatert til mål for enkeltbarns læring og utvikling vil vi ikke ha en formulering om at det bør settes mål for hva det enkelte barn skal utvikle av basiskompetanse i en revidert rammeplan for barnehagen. Utvalget ser i denne sammenheng, tiltaket i relasjon til barns medvirkning. (se også kap.5.5.6.). Her deler vi ikke utvalgets forståelse av barns rett til medvirkning i barnehagen, og ser med stor bekymring på at barn helt ned i 3-årsalder skal øves opp til å vurdere seg selv og sin egen kompetanse. Barns medvirkning må knyttes til barns muligheter for å medvirke i et leke- og læringsfellesskap. Barn må fortsatt sikres rett til medvirkning i planlegging og vurdering av barnehagens innhold og arbeidsmåter. De bør dermed beskyttes mot å sette mål for - og vurdere seg selv og sin egen utvikling.

Til kapittel 12.4.2. Fra plan til praksis

Utvalget foreslår at rammeplan må bli tydeligere på kravet om progresjon i barns læring og utvikling. Vi støtter utvalgets ønske om at barna opplever progresjon i sin læring og utvikling på alle områder, men er derimot usikre på hvordan dette kan sikres. Et ønske om sikring kan bidra til et behov for å måle barnas progresjon i læring og utvikling. Dette vil vi sterkt advare mot. Derfor vil vi anbefale at kravet om sikring rettes mot førskolelærernes arbeid med å skape pedagogiske og faglige miljøer som utfordrer barna. Barnehageloven må derfor bli tydeligere på krav til rammebetingelser og personalkompetanse som kan sikre dette.

Utvalget foreslår at det i rammeplanen må stilles krav om likt fokus på formelle og uformelle læringssituasjoner i barnehagen. Vi er enige i at et barnehagetilbud må inneholde både formelle og uformelle læringssituasjoner og at disse må vies likverdig oppmerksomhet. Likevel stiller vi oss tvilende til et krav i rammeplanen om at disse skal ha likt fokus. Når utvalget samtidig skriver at det må stilles tydeligere krav til de formelle læringssituasjonene kan det å ha likt fokus forstås som at det er de formelle læringssituasjonene som skal vektlegges. Her kan det se ut som utvalget undervurderer de uformelle læringssituasjonene og den rollen førskolelærerne også har i disse situasjonene. Her savnes en mer problematisering av disse situasjonene i barnehagen og ikke kun de uformelle læringssituasjonene.

Utvalget trekker fram begrepet didaktikk i tilknytning til barnehagen som et systematisk tilbud (se kap.2.3.1). Dette finner vi interessant, men vil etterlyse en problematisering av didaktikk som disiplin innenfor barnehagepedagogikken. Barns opplevelser og erfaringer er ikke identiske med planleggingens intensjoner. Det er ikke entydig og uproblematisk hva pedagogisk praksis skal føre til. Dette gir den didaktiske dimensjonen en refleksiv karakter mer enn en forståelse av didaktikk knyttet til å planlegge hva som bør gjøres. Økt krav til profesjonelt skjønn og dømmekraft forsterkes i en tid hvor mange vil noe med barnehagen og

hvor kunnskap ses på som bevegelig og foranderlig. Vi vil først og fremst rette søkelyset mot barnehagepersonalets samlede kompetanse i arbeidet med progresjon i barnas læringsmiljø og et likeverdig fokus på formelle og uformelle lærings situasjoner.

Til kapittel 12.4.4. Tilpasset tilbud og identifisering av barn med særlige behov

Utvalget foreslår at alle barnehager skal ta i bruk en tretrinns modell for mer systematisk identifisering og oppfølging av barn med særlige behov. Dette er et interessant innspill i debatten om kartleggingspraksis i barnehagen. Hvis intensjonen er at kvalifiserte fagpersoner i barnehagen, gjennom bruk av pedagogisk skjønn og observasjon skal fange opp de ca. 85 prosentene som ikke har behov for ytterligere kartlegging, støtter vi dette forslaget. Det er, i denne sammenheng, av stor betydning at utvalgets forslag om økt førskolelærertetthet i barnehagen og kompetanseutvikling av personalet tas til følge.

Ettersom statistikken viser at antall barn som får enkeltvedtak om spesialpedagogisk hjelp i barnehagen er lavt i forhold til andelen elever som får enkeltvedtak de første årene i grunnskolen, er vi enige i at barnehagene bør bli bedre til å fange opp barn i moderat risiko. Vi vil samtidig bemerke at tretrinnsmodellen som presenteres kun har fokus på det enkelte barn og dets utvikling. Vi savner en relasjonell forståelse av ”funksjonsnivå” og forslag som omhandlet barnehagens læringsmiljø. Barn og unges utvikling er avhengig av en rekke faktorer som kan være vanskelig å skille fra hverandre og begrepet ”tilpasset tilbud” dekker et stort mangfold. Det er åpenbart at omgivelsene og miljøet spiller en stor rolle. Derfor kreves det kunnskap og bevissthet om hvordan en kan tilpasse miljøet for at alle barn skal få tilfredsstillende muligheter til læring og utvikling. Det understrekes også i den offentlige utredningen *Rett til Læring* at “det er nødvendig med systematisk kartlegging knyttet til det sosiale og fysiske miljøet, så vel som kartlegging av barnets språklige, sosiale og emosjonelle utvikling” (KD, 2009:18, kap.5.4).

Til kapittel 12.5. Personalet i barnehagen

Vi støtter utvalgets forslag til tiltak; som at det innføres et varig system for etter- og videreutdanning for ansatte i barnehagesektoren, at det igangsettes varig systematisk lederopplæring av styrere i barnehagene, at muligheten til dispensasjon fra utdanningskravet innskrenkes og at minst 50 prosent av de ansatte i barnehagen må ha førskolelærerutdanning eller annen tilsvarende pedagogisk utdanning. Til sistnevnte tiltak vil det være viktig å tydeliggjøre hva ”tilsvarende pedagogisk utdanning” innebærer. Vi mener det er ønskelig å opprettholde ordningen som er i dag hvor personer med annen pedagogisk utdanning blir godkjent som pedagogiske ledere i barnehager ved å ta et tillegg på 60 studiepoeng i Barnehagepedagogikk.

Vi støtter også forslaget om at det innføres krav til formelle kvalifikasjoner hos assistenter, men vil samtidig etterlyse klarere oppfølgingsansvar for arbeidsgivere og de kommunale barnehagemyndighetene når det gjelder assistenters og fagarbeidernes kompetanse i faglig og pedagogisk arbeid med barn. Førskolelærerne er i dag overlatt mye av dette fortløpende opplærings- og veiledningsansvar, noe som medfører at førskolelærerne blir mindre samhandlende med barn. Dermed blir det pedagogiske arbeid med barn i stor grad overlatt til dem med minst formell kompetanse i barnehagen. Sett opp mot ønsket om progresjon i barnas utvikling og læring, er dette meget uheldig. Videre vil vi sterkt påpeke at arbeid med å stille formelle kvalifikasjoner hos assistenter ikke må gå på bekostning av førskolelærertettheten.

Utvalgets forslag om å gjøre førskolelærerutdanningen 4-årig harmonerer imidlertid lite med NOKUT evalueringen og NOKUT komiteens ønske om en femårig førskolelærerutdanning.

Komiteen uttaler at en 4-årig utdanning er en hybrid i en struktur med treårig bachelorgrad og femårig mastergrad (NOKUT:101-102). Brennautvalgets ønske om et systematisk pedagogisk barnehage tilbud og deres ønske om å sikre dette, tilsier et forpliktende arbeid mot en femårig førskolelærerutdanning. Vi vil foreslå et trinnvis arbeid for dette, med et 30 stp modul gratis videreutdanning som en modul i et femårig masterløp.

Vi støtter utvalgets forslag om å lovfeste barnehagefaglig kompetanse i kommunene. Dette er av betydning ettersom det i stor grad er ansatte med skolefaglig bakgrunn og kompetanse som administrerer barnehageområdet på så vel fylkesmannsnivå som kommunenivå (Østrem m.fl. 2009). Utvalgets forslag til tiltak vil kunne bidra til å sikre regjeringens ønske om at barnehagen får en tydelig og selvstendig plass i utdanningssystemet (KD, 2009).

Til kapittel 12.6. Samarbeid og sammenheng mellom barnehage og skole

Utvalget foreslår at deler av innholdet i den statlige veilederen *Fra eldst til yngst* tas inn i forskriftene for både barnehageloven og opplæringsloven. Veilederen *Fra eldst til yngst* (KD, 2008) er en god rettesnor for barnehagens arbeid med barns overgang fra barnehage til skole. Det kan imidlertid være problematisk å trekke ut deler av dette innholdet for å ta det inn i gjeldende lovverk for skole og barnehage. Eksempelvis følger veilederen opp den gjeldende rammeplanen når det gjelder metodefrihet for informasjonsoverføring fra barnehage til skole, med forbehold om foreldrenes samtykke. I andre deler av veilederen kommer det konkrete forslag til hvordan dette kan gjøres. Det å trekke ut deler av innholdet kan dermed føre til konflikter med gjeldende lovverk. Heller enn å ta deler av veilederen inn i gjeldende lovverk foreslår vi å ta veilederen inn som forskrift til barnehageloven og opplæringsloven. Den bør videre utdypes for å danne en forpliktende ramme også ovenfor skolens arbeid på dette området. Ved å gjøre veilederen til forskrift for barnehage- og opplæringsloven sikres det også at de etiske perspektivene knyttet til informasjonsflyt mellom skole og barnehage blir en forpliktende ramme for begge institusjonene.

Utvalget fremhever betydningen av at samtidig som ”barnehagen ikke må stenge barnas fremtid ute, må skolen heller ikke stenge barnas fortid ute” (se kap.8.5). For å kunne ta hensyn til barnas fortid må skolen ha kunnskap om barns tidligere erfaringer i barnehagen. Skolen må kjenne til barnehagens innhold og arbeidsmåter. Utvalget hevder at barnehagen har større kjennskap til skolen enn skolen har til barnehage og foreslår konkrete tiltak som at; studenter i grunnskolelærerutdanningene har obligatorisk praksisperiode i barnehage på lik linje med den grunnskolepraksis førskolelærerstudentene har i dag, at de ansatte i barnehage og skole kan hospitere i hverandres virksomheter og at det innføres en plikt til samarbeid mellom barnehage og skole i regelverk og planverk for både barnehage og grunnopplæring. Vi støtter utvalgets forslag til tiltak. Anbefalingene gir håp om at barn i større grad kan få muligheter for å bygge videre på egne interesser og tidligere erfaringer når de begynner på skolen.

Samtidig vil barn oppleve både sammenhenger og brudd når de slutter i barnehagen og begynner på skolen. Barnehage og skole representerer ulike tradisjoner og institusjonene har ulike forutsetninger og mandat. Det må derfor tas høyde for ulikhet. En pedagogisk praksis kan ikke overføres fra en institusjon til en annen. Utvalgets anbefalinger kan imidlertid bidra til å sikre et likeverdig samarbeid, et samarbeid som gir rom for kritisk refleksjon og utvikling for pedagoger i både barnehage og skole.

Til kapittel 12.7. Styling av sektoren og foreldrebetaling

Vi støtter forslagene om å styrke kommunenes tilsyn av barnehagene. Den barnehagefaglige tilsyns – og veiledingsansvar er viktig og det må derfor organiseres en veiledningstjeneste rettet mot barnehager som et ledd i en sterkere nasjonal føring for kommunens tilsyn. Mange kommuner delegerer budsjetts- og driftsansvar til den enkelte driftsenhet, og som en følge av dette har det i mange kommuner skjedd en nedbygging av kommunenes administrasjoner. Styrene/virksomhetslederne har dermed fått økt drifts- og budsjettansvar og mindre tid til den daglige pedagogiske ledelsen av virksomheten. Barnehagenes mange ulike eiere tilsier en oppbygging av den kommunale barnehagemyndighets ansvar.

Til kapittel 12.8. Kunnskap om barnehagens betydning

Vi støtter utvalgets anbefalinger om å sette i gang større evalueringsstudier og forskningsoppfølging av barnehagens betydning for barnets utvikling. Samtidig er det viktig å påpeke at slike prosjekter må finansieres med midler utover de beløp som allerede er avsatt til mer praksisnært forsknings- og utviklingsarbeid. Forskning av variert tematikk, metodisk tilnærming og omfang er nødvendig for videreutviklingen av barnehagen som samfunnsinstitusjon.

Utvalget anbefaler videre at forskningsevalueringer av offentlige tiltak bør kvalitetskontrolleres gjennom publisering av artikler i fagfelleverderte tidsskrifter, både nasjonale og internasjonale. Utvalget mener også at denne forskningen i større grad må formidles til sektoren. Vi er enige med utvalget i at forskning om barnehager bør holde høy kvalitet. Om kvalitetssikring best gjøres gjennom å publisere forskningen i fagfelleverderte tidsskrifter bør være gjenstand for diskusjon ved behandlingen av denne anbefalingen. Det bør også diskuteres alternative kvalitetskriterier. Det at en forskningsartikkel er fagfellevurdert av kolleger innenfor samme forskningsdisiplin bør ikke anses som ensbetydende med at forskningsresultatene holder høy kvalitet, og dermed har betydelig relevans for videreutviklingen av barnehagesektoren.

Bemerkninger av mer generell karakter:

Betegnelse på barn i barnehage

I utredningen problematiserer utvalget betegnelsen “førskolebarn” på barn under opplæringspliktig alder, barn som til daglig har et systematisk pedagogisk tilbud i barnehagen (se kap.2.1.2). Vi registrerer at utvalget med bakgrunn i mandatet (se kap.1.3) likevel har valgt å beholde betegnelsen førskolebarn. Vi finner betegnelsen uheldig og mener at regjeringen gir motstridende signaler når det samtidig, gjennom stortingsmeldingen om Kvalitet i barnehagen, hevdes at regjeringen har til hensikt å gi barnehagen en mer tydelig og selvstendig plass i utdanningssystemet (KD, 2009). Samtidig som kontekstens betydning for barns læring undergraves gir betegnelsen før-skolebarn indikasjoner om at barn i stor grad ses i et fremtidsperspektiv. Dette kan igjen bidra til en undervurdering av små barn og barndommens egenverdi i barnehagen.

Lekens plass i barnehagen

Utredningens betegnelse ”Med lekelyst og forskertrang” er en betegnelse som kan synes å understøtte lekens sentrale plass innenfor den sosialpedagogiske barnehagetradisjonen som barnehagene i Norge er en del av. Vi vil samtidig bemerke at, i motsetning til begrepet lærelyst, nevnes ikke begrepet lekelyst verken i selve utredningen eller i noen av de anbefalte tiltakene. Leken omtales, dog i langt mindre grad enn læringen. Uten å undervurdere læringens betydning i barnehagen eller å se lek og læring i et motsetningsforhold, vil vi understreke betydningen av å ivareta leken og sikre dens helt sentrale plass i barnehagen.

Referanser

- KD (2009) *Rett til læring*. NOU 2009:18. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- KD (2008-2009) *Gode barnehager for alle*. St.meld nr. 41. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- KD (2008) *Fra eldst til yngst. Samarbeid og sammenheng mellom barnehage og skole*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- KD (2006) *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- KD (2005) *Lov om barnehager*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- NOKUT (2010) *Evaluering av førskolelærerutdanning i Norge*. Del 1. Hovedrapport. Oslo: Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen.
- Østrem, mfl. (2009) *Alle teller mer. En evaluering av hvordan rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver blir forstått, brukt og erfart*. Tønsberg: Høgskolen i Vestfold.